

## ФІНАНСОВЕ ПРАВО

DOI <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2026.61.359471>

УДК 342.9:347.73

*П. П. Білик*, кандидат юридичних наук, доцент  
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова  
Кафедра адміністративного та господарського права  
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65068, Україна  
e-mail: [pasha.bilik@ukr.net](mailto:pasha.bilik@ukr.net)  
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2651-4742>

### ПРАВОВА ПРИРОДА ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ПОДАТКОВОМУ ПРАВІ

В статті зроблено спробу дослідити трансформовану у 2020 році внесеними змінами та доповненнями до Податкового кодексу України концепцію відповідальності за вчинення протиправного, винного (у випадках, прямо передбачених цим Кодексом) діяння (дія чи бездіяльність) платника податку (в тому числі осіб, прирівняних до нього), контролюючих органів та/або їх посадових (службових) осіб, інших суб'єктів у випадках, прямо передбачених Податковим кодексом. Загальнотеоретична правова наука, звертаючи увагу на види юридичної відповідальності, приділяє увагу галузевому її поділу на конституційну, кримінальну, адміністративну та цивільно-правову. Часом також йдеться про дисциплінарну та матеріальну відповідальність із їх специфікою та метою застосування. Про фінансову відповідальність взагалі загальнотеоретичною правовою наукою, та й галузевими її відлуннями не згадується. Втім, текст Податкового кодексу прямо вказує на можливість притягнення до такої відповідальності (фінансової відповідальності) платників податків, податкових агентів, а також інших суб'єктів за вчинення податкових правопорушень. Фінансова відповідальність розглядається з позиції її застосування, як гарантії виконання зобов'язаними особами в податкових правовідносинах їх юридичних обов'язків, зважаючи на розуміння податкових правовідносин, як відносин адміністративних зобов'язань, в межах яких поведінка кожної сторони — і платників податків, і контролюючих органів — підлягає імперативному владному регулюванню для досягнення спільної публічної мети — формування доходів бюджетів через податкові надходження.

**Ключові слова:** податкове право, податкові правовідносини, відносини адміністративних зобов'язань, юридична відповідальність, фінансова відповідальність, контролюючі органи, публічне адміністрування, адміністрування податків, норми права, норми фінансового права.

**Постановка проблеми:** до певного часу, поки відповідні зміни та доповнення не були внесені до тексту Глави 11 Податкового кодексу України, велика кількість питань притягнення осіб до відповідальності за вчинення порушення податкового законодавства створювали ситуацію правової аномалії, яка вимагала вирішення. Сучасний зміст Глави «Відповідальність» свідчить про початок впровадження в податкове законодавство демократичних

людиноорієнтованих та публічно-сервісних засад, як того вимагає система публічного адміністрування, одним із напрямків якої є (чи має стати) адміністрування податків.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Попри певну активність науковців у питаннях відповідальності за порушення норм податкового законодавства, переважна більшість проблем правозастосування у цій частині законодавчого простору залишається поза увагою авторів. Для налагодження ефективного та внутрішньо несуперечливого механізму правозастосування у питаннях фінансової відповідальності за податкові правопорушення, є потреба в науковому опрацюванні того, що вже впроваджене на рівні законодавства, його оцінювання з позиції ефективності і результативності і передбачення можливостей подальшого вдосконалення.

**Мета статті** полягає у визначенні правової природи, сутності і призначення фінансової відповідальності з огляду її використання як засобу забезпечення належного виконання юридичних обов'язків учасниками податкових правовідносин.

**Виклад основного матеріалу.** За свідченням теорії держави і права, об'єктивному праву властивими є наступні ознаки: загальнообов'язковий, формально-визначений характер, спрямованість на регулювання суспільних відносин, системність, нормативність, державно-владний характер встановлення і забезпеченість до належного додержання силою державного примусу. Ці ознаки науковцями тлумачаться у різний термінологічний спосіб, але це суттєво не змінює обсягу і сутності ознак права, як найвагомішого регулятора суспільних відносин в державно організованому просторі.

Так, зокрема, М.В. Цвік та О.В. Петришин серед юридичних ознак права виділяють: «...нормативність, системність, формальну визначеність, обов'язковість, примусовість» [1, с. 149–151], відповідність «...визнаній в суспільстві мірі справедливості, свободи та рівності; є регулятором суспільних відносин; встановлюється чи санкціонується (офіційно схвалюється) державою або іншим уповноваженим суб'єктом правотворчості в чітко визначеному порядку; має нормативний характер; є формально визначеним; має обов'язковий характер; – забезпечується державою або іншим уповноваженим суб'єктом, включаючи можливість застосування державного примусу» [2, с. 116–118] – такі ознаки права виділені в підручнику, авторами якого є Є.В. Білозьоров, В.П. Власенко, О.Б. Горова, А.М. Завальний, Н.В. Заяць та ін. О.Ф. Скакун зазначає стосовно ознак права наступне: «право є мірою свободи та рівності людей, установленою державою таким чином, щоб свобода одного не обмежувала свободи іншого. Нормативністю права до суспільного життя вносяться істотні елементи єдності, рівності, принципової однаковості — право виступає як загальний масштаб, міра (регулятор) поведінки людей. Формальна визначеність права означає чіткість, однозначність, стислість формальних правових приписів, виражених у законах, указах, постановах тощо. Системність права полягає в тому, що право — це не просто сукупність принципів і норм, а їх система, де всі елементи пов'язані та узгоджені. Системність вноситься до права законодавством. Вольовий характер права, вираження в ньому суспільних, групових і індивідуальних інтересів означає, що в праві проявляється та

втілюється воля, змістом якої є інтерес. Загальнообов'язковість, загальність праву надає те, що в ньому виражаються узгоджені інтереси учасників регульованих відносин, що воно має нормативний характер. Державна забезпеченість, гарантованість права, аж до примусу, свідчить про те, що державна влада, держава в цілому підтримує загальні правила, які визнаються державою правовими» [3, с. 217–219]. Загалом огляд наукових і навчальних джерел із теорії держави та права засвідчує певну одностайність та позадискусійний характер обсягу ознак права в його об'єктивному розумінні та їх сутнісне навантаження. Ці ознаки в своїй сукупності надають об'єктивному праву характер найпотужнішого серед усіх соціальних норм регулятора поведінки людей у взаєминах на осях «людина-людина, «людина-колектив людей», «людина-суспільство» та «людина-держава». Метою реалізації приписів об'єктивного права є створення такого соціально-правового простору, у якому кожний учасник суспільних відносин матиме гарантовану державною владною діяльністю можливість реалізувати свої суб'єктивні права і свободи найповніше без завдання шкоди правам і свободам інших учасників суспільних відносин. Така конструкція передбачає необхідність загальної правомірної поведінки всіх учасників правовідносин, чия поведінка потрапляє під регулятивний вплив норм права, що рівною мірою стосується порядку реалізації суб'єктивних прав виключно в межах, визначених правомірними нормами права, та порядку належного виконання юридичних обов'язків. Таке розуміння приводить нас до усвідомлення, що кожна норма права для її належної реалізації забезпечується можливістю застосування до осіб, чия поведінка є протиправною, заходів державного примусу у вигляді притягнення правопорушників до юридичної відповідальності. Як доречно зазначено стосовно норми права, «...це правило поведінки, здійснення якого забезпечується державою. З одного боку, вона створює реальні умови і засоби, що сприяють безперешкодному добровільному здійсненню відповідними суб'єктами сформульованих у нормі права зразків поведінки, а з іншого – застосовує засоби заохочення, переконання та примусу до бажаної поведінки, а також передбачає можливість застосування відповідних юридичних санкцій. Можливість застосування при цьому державного примусу є певною гарантією належної реалізації правової норми» [4, с. 183]. Без забезпечення норми права до належного виконання чи додержання силою державного примусу, всі інші ознаки, на наше переконання, втрачають своє значення і не реалізуються правовою нормою в процесі її життєдіяльності. Значить – можливість притягнення особи, чия поведінка є неправомірною, до юридичної відповідальності є гарантією норми права, як загальнообов'язкового, формально-визначеного, встановленого державою та спрямованого на регулювання суспільних відносин, правила поведінки.

Л.І. Каленіченко пропонує таке визначення юридичної відповідальності: «...Юридична відповідальність як форма державно-правового примусу – це передбачені нормами права та здійснювані у процесуальній формі спеціально уповноваженими суб'єктами заходи негативного характеру, які застосовуються до суб'єкта правопорушення за умови наявності необхідних підстав» [5, с. 16], водночас вказуючи, що до розуміння юридичної відповідальності в науці сформувалося кілька підходів, які не виключають один одного – розгляд

її, як явища об'єктивного права, як елемента змісту правовідносин і як форми державно-правового примусу. Ми, в свою чергу, маємо намір констатувати, що відповідно до будь-якого з цих підходів сутність юридичної відповідальності, як засобу примусового забезпечення належного виконання і додержання приписів правових норм, не змінюється – особа, чия поведінка є протиправною, у випадку визнання такої особи правопорушником, примусово притягається до зазнання негативних позбавлень особистого, майнового чи організаційного характеру, чим є негативна юридико-примусова реакція держави на скоєне правопорушення. «...Державний примус забезпечує охорону та безумовне виконання норм права, бо саме санкції норм є тією силою, яка стримує або попереджує в майбутньому правопорушення» – зазначає А.С.Дубовой [6, с. 22].

Середфункційюридичноївідповідальностінаукапропонуєвирізнятинаступні: «...регулятивна функція юридичної відповідальності, – охоронна функція спрямована на захист позитивних суспільних відносин шляхом нормативно встановлених механізмів притягнення винних осіб до відповідальності у разі порушення норм права; – каральна функція – напрям правового впливу на суб'єктів правопорушення, що відповідає принципам юридичної відповідальності і полягає в осуді, позбавленні особистісного та майнового характеру; а також виховна (превентивна) поновлювальна та заохочувальна (стимулювальна) функція» [7, с. 265–266]. Ми в цьому сенсі сперечатися не маємо наміру, втім, хотілося б особливий наголос зробити на тому, що попри значну вагу каральної функції юридичної відповідальності, її варто розглядати, як похідну, як функцію убезпечення соціуму від протиправної поведінки правопорушника чи злочинця і не допущення скоєння протиправних діянь як ним самим, так і всіма іншими правосвідомими приватними особами та посадовими особами і службовцями державної служби. У демократичному, орієнтованому на становлення публічно-сервісних засад публічного адміністрування, людиноорієнтованому державно-правовому просторі, каральна функція переважно має належати кримінальній відповідальності і, частково, адміністративній. Всі інші галузеві відлуння юридичної відповідальності мають першочергово виконувати функцію правопоновлення – приведення, за можливістю, стан суспільних відносин (формальний і матеріальний) у такий, який був їм характерний до скоєння протиправного діяння. На приклад, відшкодування шкоди, завданої деліктом в цивільно-правовому просторі або покладання зобов'язання на адміністративний орган усунути негативні наслідки, відшкодувати матеріальну шкоду, заподіяну протиправним адміністративним актом, дією або бездіяльністю адміністративного органу, у порядку, визначеному законом – у адміністративно-процедурних відносинах. Ми відстоюємо позицію, що юридична відповідальність своєю каральною функцією не досягне своєї основної мети – вона призначена забезпечити належний стан суспільних відносин відповідно до приписів норм права. Покладання на правопорушника позбавлень, як кари за вчинене, не є гарантією і не є підставою налагодження відповідного впорядкованого стану суспільних відносин – вони вже відчули на собі деструкцію, яку інститутом юридичної відповідальності можливо ліквідувати.

Правовий інститут податкового права у фінансово-правові науки нашої країни завжди характеризувався найвищим ступенем імперативності, виходячи із

сутності та призначення податків, як обов'язкових платежів фіскального характеру і основного напрямку формування доходів державного та місцевих бюджетів.

Так, зокрема, Л. Герасименко та Л. Козаченко зазначають: «...Імперативні норми податкового права зобов'язують платників податків жорстко дотримуватись виконання вимог податкового законодавства і не допускати будь-яких змін за згодою платників податків та податкових органів. Метод податкового права є фінансово-правовим і передбачає використання імперативних норм (йдеться про безумовний характер імперативності)» [8, с. 23], а І.М. Бондаренко, О. О. Головашевич, М. І. Дамірчиєв та ін. зазначають: «...Держава, закріплюючи вимоги щодо досягнення першочергових потреб (формування коштів для забезпечення виконання державних функцій), встановлює чіткі межі поведінки підлеглих суб'єктів. Таким чином, обов'язок сплати податку опосередковано правом вимагати його сплати і контролювати його. Певна свобода підлеглих суб'єктів (платників) можлива лише в рамках, обмежених імперативними приписами» [9, с. 6]. Ми не заперечуємо необхідність використання імперативного методу в механізмі правового регулювання податкових правовідносин, але наполягаємо на певному зміщенні пріоритетів у питаннях «зобов'язана особа – держава – право вимагати і контролювати».

Хотілося б зазначити, що податкове право, будучи публічно-правовою галуззю (правовим інститутом за твердженнями інших дослідників) права і законодавства, не може не відчувати на собі тих позитивних зрушень демократичного, людиноорієнтованого та публічно-сервісного характеру, які властиві всім без виключення суспільним відносинам в публічно-правовому просторі – саме завдяки їм управлінська праця публічних адміністрацій перебудовується в бік її пристосування до встановлених Конституцією засад визнання людини, її прав і свобод вищою соціальною цінністю, того факту, що саме права і свободи людини мають визначати зміст і спрямованість діяльності держави (податково-правова сфера, на наше переконання не може становити виключення з цього загального правила), а утвердження і забезпечення прав і свобод людини становить основний обов'язок держави, який реалізується через управлінську діяльність органів і посадових осіб публічного адміністрування (виконавчої влади і місцевого самоврядування). Більше того, така управлінська діяльність повинна мати на меті не стільки контроль і нагляд за виконанням зобов'язаними особами їх юридичних обов'язків, скільки забезпечення умов, необхідних для належного виконання таких обов'язків, щоб їх виконання не мало характер подолання нормативних і організаційних перешкод.

В.К. Колпаков увів у науковий обіг термін «відносини адміністративних зобов'язань», визнавши цю адміністративно-правову категорію системоутворюючим чинником для предмета адміністративного права [10, с. 102]. Автор до складу таких відносин включає: «...відносини публічного управління, відносини адміністративних послуг, відносини відповідальності публічної адміністрації за неправомірні дії або бездіяльність, відносини відповідальності за порушення встановленого порядку і правил» [10, с. 102]. Як бачимо, враховуючи сутність управлінської діяльності контролюючих органів та їх територіальних органів, які реалізують державну податкову політику і державну митну політику, яка має всі ознаки публічного адміністрування, застосування до неї категорії «відносини

адміністративних зобов'язань» не містить жодних заперечень і перешкод. Дійсно, мета сплати податків – забезпечення формування доходів бюджетів відповідно до статті 9 Бюджетного кодексу України, де податкові надходження визначені першим розділом класифікації доходів бюджету. Ця мета досягається через, на наше переконання, спільну співпрацю платників податків і контролюючих органів, де останні не просто управлені вимагати від платника належного виконання податкового обов'язку і здійснювати контроль за належністю його виконання, а переважно здійснювати адміністрування податків – у розумінні створення відповідних, заснованих на приписах податкового законодавства, організаційних умов, наявність яких спрямована на усунення будь-яких перешкод у справі виконання платником податку податкового обов'язку – від стати на облік у контролюючих органах до сплачувати податки та збори в строки та у розмірах, встановлених податковим законодавством і законодавством з питань митної справи. Подив викликає позиція законодавця, який не звернув досі уваги на факт, що органи, які уповноважені здійснювати адміністрування податків, у межах якого позитивна юридично-значуща діяльність стосовно правового і організаційного супроводу належного виконання податкового обов'язку платниками податків, до того ж здійснювана з врахуванням вимог законодавства про адміністративну процедуру та адміністративні послуги, посідає переважний обсяг, все іще мають статус контролюючих органів та органів стягнення. Ми відстоюємо позицію, що такі органи маючи об'єктивно призначення органів податкового адміністрування, не можуть відобразитися в законодавстві, як органи, основним призначенням яких є контроль за додержанням податкового і митного законодавства і стягнення (примусова діяльність), а не справляння податків та інших платежів фіскального характеру. Податкове законодавство є настільки складним і багатоваріативним, що попри принцип доступності (податок має бути зрозумілим як платнику, так і всякому іншому), що навіть інститутом представництва всі складності виконання податкового обов'язку не можуть бути усунені. Тому єдиним фактором, який сприяє належному виконанню податкового обов'язку платником – пересічною приватною особою вбачаємо не в контролі і примусовому стягненні сум грошових зобов'язань, а в відповідному вимогам чинного законодавства податковому адмініструванні.

Одним із свідчень початку перебудови сучасного податкового законодавства в бік публічно-адміністративних засад є певні трансформації у Главі 11 Податкового кодексу «Відповідальність». Зрозуміло, що у адміністративній та кримінальній відповідальності за порушення норм податкового законодавства ці трансформаційні зрушення не знайдуть свого сутнісного відображення – вони належним чином віддзеркалені фінансовою відповідальністю. Тут можна повністю погодитися із твердженням А.Літвінцевої, «...Фінансова відповідальність за порушення податкового законодавства володіє специфічними матеріально-правовими і процесуальними ознаками, закріпленими в нормативно-правових актах податкового законодавства, метою якої є відновлення правопорядку у сфері справляння податків та зборів шляхом застосування до порушника фінансово-правових санкцій» [11, с. 153], звертаючи увагу на правовідновлення, як мету відповідальності в податковому праві.

**Висновки і пропозиції.** Одним із реальних свідчень початку перебудови сучасного податкового законодавства в бік публічно-адміністративних засад є певні трансформації у Главі 11 Податкового кодексу «Відповідальність». Якщо у фактично скоєному платником податків чи його представником, податковим агентом чи посадовою особою контролюючого органу є ознаки складу адміністративного правопорушення чи злочину, то адміністративна чи відповідно кримінальна відповідальність матимуть переважно мету – покарання, превенцію, виховання і усунення причин і умов скоєння правопорушення чи злочину. В податкових правопорушеннях – протиправних, винних (у випадках, прямо передбачених цим Кодексом) діяннях (дія чи бездіяльності) платника податку (в тому числі осіб, прирівняних до нього), контролюючих органів та/або їх посадових (службових) осіб, реакцією держави на які є застосування заходів фінансової відповідальності, метою реагування є переважно правовідновлення – відповідний бюджет має отримати суми грошових зобов'язань, на які його показники було розраховано, а також ті навантаження, які є додатковими до цих сум через їх невчасне отримання відповідним бюджетом (це стосується податкових правопорушень, які привели чи можуть привести до неналежного виконання платником податків податкового обов'язку в вигляді обчислення і сплати податку). Функція покарання переважно властива фінансовим (штрафним) санкціям за податкові правопорушення, які посягають на встановлений порядок управління (статті 117-123<sup>1</sup> Податкового кодексу), але вона не є метою введення до законодавчого обігу категорії «фінансова відповідальність», а навпаки, аналітичне опрацювання положень про відповідальність платників податків, податкових агенти, а також інших суб'єктів у випадках, прямо передбачених Податковим кодексом за вчинення податкових правопорушень, свідчить про початок впровадження в податково-правове середовище (як наукове, так і законодавче) засад публічно-сервісної та людиноорієнтованої держави, навіть попри переважне регулювання поведінки платників податків і органів їх справляння і стягнення за допомогою суворо імперативного методу. Це свідчить про наближення процесу демократизації і впровадження конституційних цінностей навіть в те законодавство, яке зазвичай характеризується, як переважно імперативне, де взагалі на перший погляд не може бути взаємних зобов'язань сторін.

### Список використаної літератури

1. Загальна теорія держави і права : [підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. Харків. 2009. 584 с.
2. Теорія держави та права : навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.] ; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. К., 2017. 320 с.
3. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підручник / пер. з рос. Харків, 2001. 656 с.
4. Теорія держави та права України: підручник для курсантів та студентів вищих навч. закл. / О. М. Бандурка, М. Ю. Бурдін, О. М. Головка та ін. Харків, 2018. 436 с.
5. Каленіченко Л. І. Юридична відповідальність: поняття, ознаки. *Держава та регіони*. 2020. № 1 (67). Т. 1. С. 12–17.
6. Дубовой А., С., Загребельна Н. А. Теоретичні аспекти визначення змісту юридичної відповідальності в системі права. *Legal Bulletin*, 2023. № 8. С. 17–23.

7. Теорія держави і права : навчальний посібник / С. К. Бостан, С. Д. Гусарев, Н. М. Пархоменко та ін. Київ, 2013. 348 с.
8. Податкове право : курс лекцій / за ред. Лариси Герасименко та Ганни Козаченко. Київ, 2022. 194 с.
9. Податкове право : посіб. для підгот. до іспитів / І. М. Бондаренко, О. О. Головашевич, М. І. Дамірчійєв та ін. ; за ред. О. О. Головашевича. Харків, 2018. 222 с.
10. Колпаков В.К. Адміністративно-правові відносини: поняття та види. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2013. № 1. С. 101–104.
11. Літвінцева А. Фінансова відповідальність за порушення податкового законодавства. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 6. С. 150–154.

## References

1. Tsvik, M. V., Petryshyn, O. V., Avramenko, L. V., et al. (2009). *Zahalna teoriia derzhavy i prava* [General theory of state and law]. Kharkiv [in Ukrainian].
2. Bilozorov, Ye. V., Vlasenko, V. P., Horova, O. B., Zavalnyi, A. M., Zaiats, N. V., et al. (2017). *Teoriia derzhavy ta prava* [Theory of state and law]. Kyiv [in Ukrainian].
3. Skakun, O. F. (2001). *Teoriia derzhavy i prava* [Theory of state and law]. Kharkiv [in Ukrainian].
4. Bandurka, O. M., Burdin, M. Yu., Holovko, O. M., et al. (2018). *Teoriia derzhavy ta prava Ukrainy* [Theory of state and law of Ukraine]. Kharkiv [in Ukrainian].
5. Kalienichenko, L. I. (2020). Yurydychna vidpovidalnist: poniattia, oznaky [Legal liability: concept and features]. *Derzhava ta rehiony* [State and regions], 1(67), 12–17 [in Ukrainian].
6. Dubovoi, A. S., & Zahrebelna, N. A. (2023). Teoretychni aspekty vyznachennia zmistu yurydychnoi vidpovidalnosti v systemi prava [Theoretical aspects of defining the content of legal liability in the legal system]. *Legal Bulletin* [Legal Bulletin], (8), 17–23 [in Ukrainian].
7. Bostan, S. K., Husariiev, S. D., Parkhomenko, N. M., et al. (2013). *Teoriia derzhavy i prava* [Theory of state and law]. Kyiv [in Ukrainian].
8. Herasymenko, L., & Kozachenko, H. (Eds.). (2022). *Podatkove pravo* [Tax law]. Kyiv [in Ukrainian].
9. Bondarenko, I. M., Holovashevych, O. O., Damirchiiev, M. I., et al. (2018). *Podatkove pravo* [Tax law]. Kharkiv [in Ukrainian].
10. Kolpakov, V. K. (2013). Administratyvno-pravovi vidnosyny: poniattia ta vydy [Administrative-legal relations: concept and types]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal* [Legal scientific electronic journal], (1), 101–104 [in Ukrainian].
11. Litvintseva, A. (2016). Finansova vidpovidalnist za porushennia podatkovoho zakonodavstva [Financial liability for violation of tax legislation]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo* [Entrepreneurship, economy and law], (6), 150–154 [in Ukrainian].

Дата надходження: 17.03.2026

Дата прийняття до друку: 12.04.2026

Дата публікації: 29.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY-NC 4.0



*P. P. Bilyk*, Candidate of Juridical Science, Associate Professor  
Odesa I. I. Mechnikov National University  
Department of Administrative and Commercial Law  
24/26 Frantsuzkyi Blvd, Odesa, 65058, Ukraine  
e-mail: pasha.bilik@ukr.net  
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2651-4742>

## LEGAL NATURE AND PURPOSE OF FINANCIAL RESPONSIBILITY IN TAX LAW

### Summary

An attempt is made in the article to investigate the concept of responsibility for the commission of an illegal, culpable (in cases directly provided by this Code) act (action or inaction) of a taxpayer (including persons equated to him), control bodies and/or their officials (officials), other subjects in cases directly provided for by the Tax Code, transformed by the amendments and additions to the Tax Code of Ukraine in 2020. General theoretical legal science, paying attention to the types of legal responsibility, pays attention to its sectoral division into constitutional, criminal, administrative and civil law. Sometimes it is also about disciplinary and material responsibility with their specificity and purpose of application. Financial responsibility is generally not mentioned by general theoretical legal science, and by its branch echoes. However, the text of the Tax Code directly indicates the possibility of bringing such responsibility (financial responsibility) to taxpayers, tax agents, as well as other entities for committing tax offenses. Financial responsibility is considered from the point of view of its application, as a guarantee of the fulfillment of their legal obligations by the obliged persons in tax legal relations, taking into account the understanding of tax legal relations as relations of administrative obligations, within the limits of which the behavior of each party — both taxpayers and control bodies — is subject to imperative government regulation in order to achieve a common public goal — the formation of budget revenues through tax revenues.

**Keywords:** tax law, tax legal relations, relations of administrative obligations, legal responsibility, financial responsibility, control bodies, public administration, tax administration, rules of law, rules of financial law.